

# YKS FELSEFE

AHLAK FELSEFESİNİN KONUSU VE PROBLEMLERİ

**Ahlak;** toplumsal bir olgu olarak tanımlarsak kişilerarası ilişkilerde davranışlara ilişkin çeşitli değer yargıları sistemleri ve bir toplumda belirli bir zamanda ortaya çıkan bir grupta geçerli olan değer yargılarının bütünlüğünün düşünülmesi ile oluşmuş bir kavramdır. Ahlak toplumdaki topluma değişir.

**Ahlak Felsefesi;** ahlak kuralları ve onların yöneldiği davranışlar üzerine düşünür,sorgular. Felsefenin ahlakla ilgilenen, ahlaki ilkeler üzerine rasyonel düşünceler üreten dalıdır.

**Etik** sözcüğü, Yunanca «karakter» anlamına gelen «ethos» sözcüğünden türemiştir. Eylemin arkasında değerler varsa o eylem etikdir.

Ahlak ve etik birbirinden farklı kavramlardır. Her eylem etik olmayabilir. Bir eylem genel-geçer yargılardan yola çıkılarak gerçekleştiriliyorsa etik olamaz. Eylemin arkasında değerler varsa o eylem etikdir.

Değer, tür olarak insanın varlığa kattığı bir bilinç boyutudur. Değer kavramı sadece insanla ilgilidir. Değeri ortaya koymak bir biliş işidir. Bir nesnenin ancak kendi başına yararı olabilir, değeri olamaz. Ama bu nesne değerli sayılabilir. Bu, nesne ile insan arasındaki ilişkiye bağlıdır. Nesnenin değerle ilgisinin olması için kişinin ürünü olması gerekir. Bu ürün insana bir şeyler kazandırıyororsa o, değerli bir nesne olur. Örneğin, bir sandalye benim işime yarıyorsa insan ürünü olarak değerlidir.

İnsan eylemi değerlerle ilgilidir. Bu da etiğin hareket noktasıdır. Değerler; etik ve toplumsal değerler olarak ikiye ayrılır. Toplumsal değerler; özgürlük eşitlik adalet, etik değerler ise; kişi değerleri (tolerans, özveri) ve ilişki değerleridir (sevgi).

İ. Kuçuradi.- Uludağ Konuşmaları, İnsan ve Değerleri (derlemedir)

## Ahlak Felsefesinin Temel Kavramları

**İyi**

İnsanlık değerlerine ve normlara uygun olan davranışlardır.

**Kötü**

Ahlaki olarak yapılmaması gereken davranışlardır.

**Özgürlük**

Kişinin aklını ve iradesini kullanarak doğru olduğunu düşündüğü bir davranışı bilinçli olarak seçebilmesidir.

**İrade**

İkilem karşısında kalan insanın doğal eğilimleri karşısında karar verebilme yetisidir.

**Sorumluluk**

Bireyin ahlaki olarak davranışlarının sonuçlarını üstlenebilmesidir.

**Vicdan**

İyi ve kötüyü ayırt edebilmeyi sağlayan iç duyuş, iç yetidir.

**Ödev**

İnsanların gerçekleştirmekten yükümlü olduğunu hissettiği davranış yada eylemler.

**Ahlak yasası**

Bireye nasıl davranacağı konusunda yol gösteren herkes için geçerli olması gereken kurallardır.

**Ahlaki karar**

Bireyin kendi özgür iradesi ile ahlak yasasına uygun olarak verdiği kararlardır.

**Ahlaki eylem**

Ahlaki açıdan iyi ya da kötü olarak değerlendirilebilen eylemlerimizdir.



### Ahlak Felsefesinin Temel Soruları:

- İyinin ve kötünün ölçütü nedir?
- Ahlaki eylemlerimizin dayandığı temel ilke nedir?
- İnsan eylemlerinde özgür müdür?
- Ahlaki eylemin bir amacı var mıdır?
- Evrensel bir ahlak yasası olanaklı mıdır?



## İyinin ve kötünün ölçütü nedir?

Felsefe ahlaki eylemi sosyal normlar ile sınırlamaz. İyi ve kötüye daha ilkesel ve evrensel düzeyde bakar. Bu konuda belli başlı sorular ortaya koyar.

- İyinin ve kötünün ölçütü nedir?
- İyiyi iyi kötüyü kötü yapan ölçütler nelerdir?
- İyi ve kötü evrensel midir yoksa değişken midir?

**İyinin ve kötünün ölçütü nedir?**

Ahlaki yargılar	Filozoflar
İnsan için ahlak yasasına uygun davranmak, <u>ödev</u> duygusu ile hareket etmek ve daima <u>iyiyi istemek</u> iyidir. Ödev duygusu taşımadan ve iyiyi istemeden yapılan eylemler kötüdür.	Immanuel Kant
İnsan daima <u>ölçülü</u> olmalıdır. <u>Orta yolu</u> tercih etmeli, kararında ve dengeli olmalıdır. Orta yolu amaçlayan eylemler iyi, aşırı uçlardaki eylemler kötüdür.	Aristoteles
İnsan eylemlerini belirleyen bizim dışımızda var olan ezeli ve ebedi <u>idealar</u> dır. En yüksek iyi, « <u>iyi ideası</u> »na uygun olandır. Kötü ise bu ideadan pay almamış eylemlerdir.	Platon

**İyinin ve kötünün ölçütü nedir?**

Ahlaki yargılar	Filozoflar
İyinin amacı <b>mutluluk</b> dur. Mutluluk hayatın gerçek amacıdır. Mutluluk veren şey iyi acı veren şey kötüdür.	Epiküros
En yüksek iyi <b>bilgece yaşamaktır</b> . Bunun da yolu bilmektir. İnsan bilerek hata yapmaz. Bilmek doğru seçimler yapmayı sağlar.Kötülük bilgi eksikliğindedir.	Sokrates
En yüksek iyi <b> faydalı olan</b> dır. Olabildiğince çok insanın faydasını ölçü alan eylemler iyi, bunu sağlayamayanlar kötüdür.	Jeremy Bentham J.S. Mill

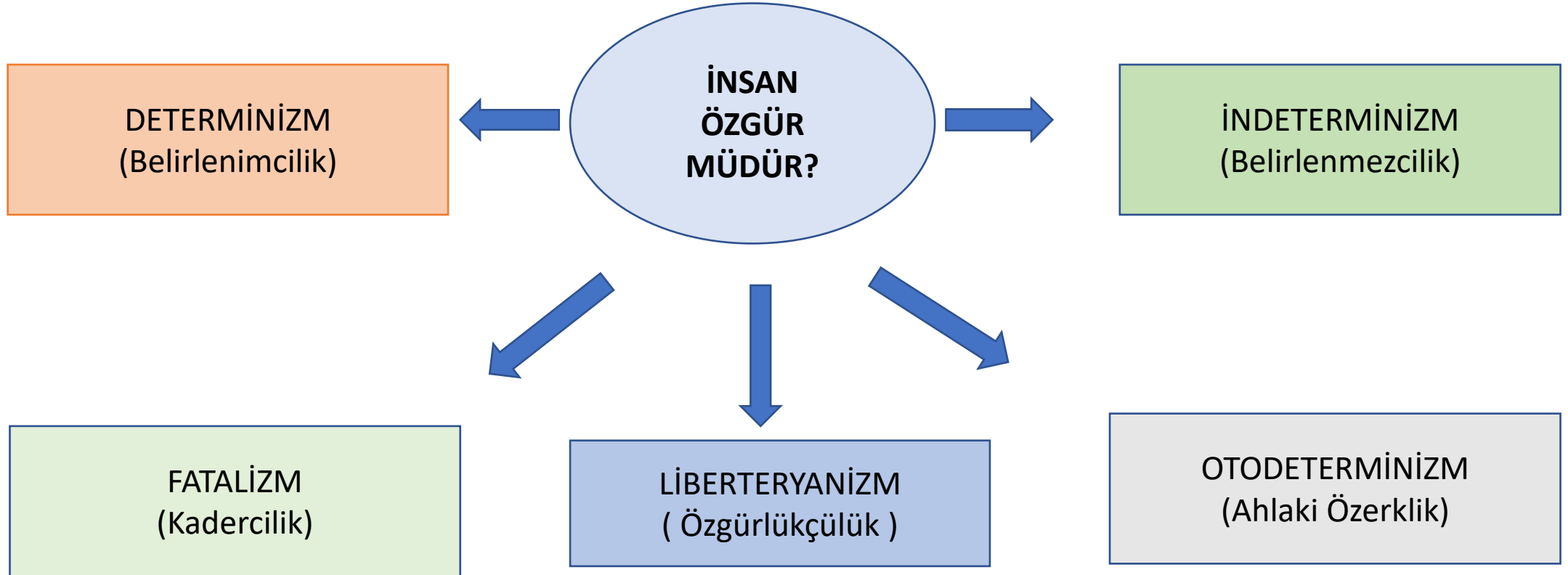
**Soru**

Aristoteles'e göre ahlakta bazı davranışlar amaç, bazıları araçtır. Örneğin insanların çoğu zenginliği arzular ve elde etmeye çalışır. Ancak onlar için zenginlik, zenginlik olarak amaç mıdır; yoksa zenginlikle elde etmek istedikleri başka bir amaç, mesela haz veya ün mü söz konusudur? Bu durumda insanların eylemlerinde peşinden koştukları iyi, kendisinden öte herhangi bir şeyin elde edilmesi için «araç olarak istenmeyen» dir. İşte insanın bizatihi kendisi için istediği bu nihai iyi, mutluluğun ta kendisidir.

**Bu parçadan aşağıdaki yargıların hangisine ulaşılabilir?**

- A) Ahlaken iyi davranış insanın koşullarına göre değişir.
- B) Bir eylemin ahlaken iyiliği başkalarına sağladığı yarara bağlıdır.
- C) İnsanın nihai amacı olan mutluluk; esenlik ve fayda gibi değerlerin toplamıdır.
- D) Başka bir amaç için yapılan ahlaki bir eylem insana mutluluk verir.
- E) Niçin diye sorulduğunda başka bir amaca işaret etmeyen eylem ahlaken iyidir.

## YKS FELSEFE



**İnsan özgür müdür?**

TEMEL KAVRAMLAR	AÇIKLAMALARI
İNDETERMİNİZM (Belirlenmezlik)	İnsanın ahlaki eylemde bulunurken bütünüyle özgür olduğunu savunur. Çünkü insan akıl sahibi bir varlık olarak ahlaki eylemelerini hiçbir dış etki altında kalmadan özgür iradesi ile seçme özgürlüğüne sahiptir. Bunun sonucunda da seçimlerinin sorumluluğunu taşır.
DETERMİNİZM (Belirlenimcilik)	Bu görüşe göre insan özgür değildir. Çünkü doğa koşulları buna engeldir. İnsanın özgürce eylemde bulunamayacağı, kendi elinde olmayan koşulların etkisi altında eylemde bulunduğu kabul edilir.
LİBERTEYANİZM (Özgürlükçülük)	Bireysel özgürlüğün korunup geliştirilmesinden yana olan siyasi-toplumsal bir kavramdır. Bu yaklaşımda başkalarının hakları da gözetilir.

**İnsan özgür müdür?**

TEMEL KAVRAMLAR	AÇIKLAMALARI
OTODETERMİNİZM (Ahlaki Özerklik)	Kişinin ahlaki alandaki kararlarını iradesi ile vererek kendisini gerçekleştirdiği ileri sürülür. Özgürlüğün kaynağı kişide, onun kişiliğindedir. İnsanlar aklını kullanabildiği ve kendini geliştirebildiği ölçüde özgürdür. Pozitif özgürlük.
FATALİZM (Kadercilik)	Fatalizme göre insan kaderinde var olanı yaşar. İnsan, senaryosu daha önceden yazılmış bir sahnede figürandır.

<b>Determinizm</b> (Belirlenimcilik)	Kişi yaptığı hırsızlıktan dolayı ahlaken sorumlu değildir. Çünkü onu hırsızlığa iten doğal sebepler vardır.
<b>Otodeterminizm</b> (Ahlaki özerklik)	Kişiyi hırsızlık yapmaya iten faktörler elbette vardır. Ancak bunlar onun bu davranışından sorumlu tutulamayacağı anlamına gelmez.
<b>Fatalizm</b> (Kadercilik)	Kişi yaptığı hırsızlık davranışından sorumlu değildir. Yaşayacağı hayata dair her şey kaderinde önceden belirlenmiştir.



**İndeterminizm**  
(Belirlenmezlik)

Kişi yaptığı davranıştan tamamen sorumludur. Akli ve özgür iradesi vardır.

**Liberteryanizm**  
(Özgürlükçülük)

Kişi hırsızlık davranışını yaparken toplumda başkalarına zarar verdiğini düşünerek sonuçlarına katlanır.

**Soru**

Havaya atılan bir taş, bilinçli bir varlık olsaydı, her ne kadar öyle olmasa da, kendi irade gücüyle hareket ettiğini hayal edecekti. Gerçekte onu hareket ettiren, mekanik etkilerdir. İnsanlarda da buna benzer bir durum vardır: Yaptığımız şeyi özgürce seçtiğimizi ve yaşamlarımız üzerinde kontrole sahip olduğumuzu hayal ederiz. Hâlbuki eylemlerimiz, doğadaki diğer tüm olaylar gibi belli bir neden-sonuç ilişkisi içerisinde gerçekleşir.

**Bu parçada dile getirilen düşünceler ahlak felsefesindeki görüşlerden hangisine uygundur?**

- A) İndeterminizm  
B) Determinizm  
C) Otodeterminizm  
D) Liberteryanizm  
E) Fatalizm

**2017-YGS**

### Evrensel ahlak yasası olanaklı mıdır?

«Acaba kişi vicdanına ve iradesine dayanan, ahlaki eylemi belirleyen, bireylerin üzerinde evrensel bir ahlak yasası var mıdır yok mudur?»

Bu soru karşısında bazı düşünürler evrensel bir ahlak yasasının olamayacağını savunmuşlardır.

Bu görüşlere karşı olarak bazı filozoflar da evrensel bir ahlak yasası olduğunu savunurlar.



«Evrensel ahlak yasası olanaksızdır»

Hedonizm  
(Hazcılık)

Egoizm  
(Bencillik)

Anarşizm  
(Düzensizlik)

F. Nietzsche

Egzistansiyalizm  
J. Paul Sartre

- **Hedonizm (Hazzcılık):** İnsanların bireysel mutluluk ve hazlarının peşinde olduğu savunulur. Haz ise göreceli olduğundan herkes için geçerli bir yasa olamaz. Hedonizmin temsilcileri Aristippos ve Epikuros'tur.
- **Egoizm( Bencillik):** «Kişi kural ve davranışlarının temelini kendine koyar» düşüncesidir. Bu sebeple ortak bir yasa olamaz. Temsilcisi T. Hobbes'tur.
- **Anarşizm (Düzensizlik):** Herkesin ortak çıkarları olamayacağını söyleyerek toplumsal değerleri reddederler. İnsanın özgürlüğünü kısıtlayan her türlü kural reddedilir. Temsilcisi Proudhon'dur.

- **F. Nietzsche:** Nietzsche'ye göre, bu güne kadarki değer sistemleri, ahlak anlayışları, insanın zayıflığına dayanan «köle ahlakları» dır. Oysa insan «kuvvet iradesi» ile bir «üst insan» ortaya koymalıdır.
- **Egzistansiyalizm (Varoluşçuluk):** İnsan bu dünyaya kendi iradesi dışında gelmiştir. Özgür tercihleri ile özünü gerçekleştirir.



J. P. Sartre

**Egzistansiyalizm ve temsilcisi Sartre:** Varoluşçu felsefenin (egzistansiyalizm) kurucularındandır. Varoluşun özden önce geldiğini, insanın kendi özünü kendinin belirlediğini ifade eder. İnsanın özünü insanın özgür eylemleri oluşturur. İnsan, özgürce yaptığı eylemlerle kendi ahlaki değerlerini kendisi meydana getirir.

**Soru**

Değişmez bir insan doğası yoktur. İnsanı var eden sadece kendi eylemleridir. Yani, insan önce var olur ve ardından kendi eylemleri ile kendi özünü ve doğasını oluşturur. Bu özü oluştururken yapabileceği eylemleri kısıtlayan, kendi iradesi dışında hiçbir güç yoktur. Bu durumun en önemli sonuçlarından biri, insanın eylemlerinde tamamen özgür olduğu gerçeğidir.

**Bu parçadaki düşünceler, aşağıdaki görüşlerden hangisine yakındır?**

- A) Hobbes'un bencilliğine
- B) Sartre'in varoluşçuluğuna
- C) Epiküros'un hazcılığına
- D) Proudhon'un anarşizmine
- E) Bergson'un sezgiciliğine

**2016-YGS**



«Evrensel Ahlak Yasası Olanaklıdır»

Evrensel ahlak yasasını sübjektif özelliklere dayandıranlar

- Entüisyonizm (Sezgicilik) BERGSON
- Utilitarizm (Toplumsal Faydacılık)  
J. BENTHAM, J. S. MİLL

Evrensel ahlak yasasını objektif özelliklere dayandıranlar

- Sokrates
- Platon
- Aristoteles
- Fârâbî
- Spinoza
- I. Kant

## Evrensel Ahlakı Subjektif Özelliklere Dayandıranlar

### Entüisyonizm (Sezgicilik)

- Temsilcisi Henri Bergson'dur.
- Temelinde sezginin bulunduğunu ve tüm insanlık değerlerini kapsayan bir ahlak anlayışı olarak «açık ahlak» anlayışını savunmuştur.

### Utilitarizm (Faydacılık)

- Temsilcileri J.Bentham ve S. Mill'dir.
- Fayda;çok sayıda insana çok sayıda yarar sağlayandır.Yapılması gereken herkes için yararlı olanı gerçekleştirmektir. Bireyin çıkarları ile toplumun çıkarları bağdaşmalıdır.

**Soru**

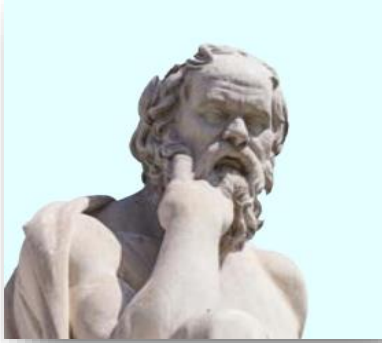
Bentham tarafından formüle edilmiş olduğu şekilde faydacılık ilkesinin söylediği şudur: En fazla sayıda insana en büyük (maksimum) ölçüde mutluluk sağlayan bir eylem, doğru eylemdir.

**Bu parçaya göre, faydacılık aşağıdakilerden hangisini doğru bulur?**

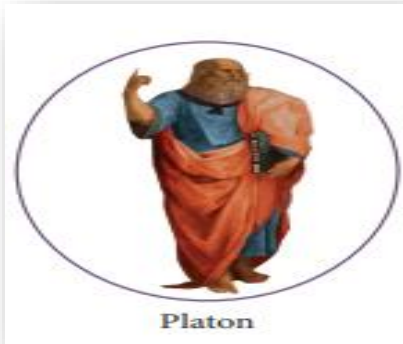
- A) Bana dokunmayan yılan bin yaşasın.
- B) Her şey karşılıklıdır.
- C) Her ülke kendi çıkarlarından sorumludur.
- D) Yurtta barış, dünyada barış.
- E) Her koyun kendi bacağından asılır.

**2013 - YGS**

## Evrensel Ahlak Yasasını Objektif Özelliklere Dayandıranlar



**Sokrates:** Ona göre erdemlerin bilgisine sahip olan insan zorunlu olarak erdemli olacaktır. Kimsenin bilerek kötülük yapmayacağını savunur. Doğru bilgi de doğuştan gelir.



**Platon:** Platon'a göre idealar evreninin en üstünde iyi ideası vardır. Eylemlerimizin ahlaki ilkesi bütün zamanlar için geçerli olan iyi ideasında temelini bulur. Ona göre ahlaklılık iyi ideasının bilgisine dayanır.



**Aristoteles:** İnsan eylemlerindeki aşırılık veya eksikliğin iyi olmadığını ve insanı mutsuz ettiğini belirtir. Ona göre erdemli olmak bu iki uç arasında altın ortayı bulmaktır.



**Spinoza:**Ahlak anlayışı da varlık anlayışı gibi Tanrı ya dayanır.Tanrı ile evren bir ve aynı özdeştir.Tanrı tüm varlıkları kendi özünden yarattığı için hiçbir varlığa zarar vermemeliyiz.

**Farabi:**Zorunlu varlık Tanrı "etkin akıl" yoluyla iyinin bilgisini insanlara gönderir.Ahlak yasası bu bilgiye uygun yaşamaktır.İyilik Tanrının bilgisidir.



I. Kant

**Kant:** Ödev ahlakı görüşüyle Kant, evrensel ahlak yasasını «Öyle eyle ki, eylemlerinin ilkesi başkalarının da eylemlerinin ilkesi olsun.» ifadesi ile özetler.Kant'a göre evrensel ahlak yasası kişinin kendi iradesi,özgür tercihleriyle(otonomi) ödeve uymayı seçmesiyle gerçekleşir.